

DİL ARAŞTIRMALARI

Journal of Language Studies

Yıl/Year: 20, Dönem/Period: 2026-Bahar/Spring, Sayı/Number: 38

ISSN 1307-7821 | e-ISSN 2757-8003

YAYIN DEĞERLENDİRME
Review

Dede Korkut Kitabı -Bursa Yazması- Cilt I: Metin Dizin, Cilt II: Türkiye Türkçesine Aktarma

Ağca, Ferruh (2025). *Dede Korkut Kitabı -Bursa Yazması- Cilt I: Metin Dizin, Cilt II: Türkiye Türkçesine Aktarma*. Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, (I) 595 + (II) 157 s. ISBN: 978-625-7546-40-9

Buket Nur Kırmızıgül Şimşek

Dr. Öğr. Üyesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eskişehir / Türkiye

e-posta buketkirmizigul@gmail.com

orcid [0000-0003-0969-534X](https://orcid.org/0000-0003-0969-534X)

Atıf

Citation

Kırmızıgül Şimşek, Buket Nur (2026). Ferruh AĞCA, *Dede Korkut Kitabı -Bursa Yazması- Cilt I: Metin Dizin, Cilt II: Türkiye Türkçesine Aktarma*, Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2025. *Dil Araştırmaları*, 38: 343-346.

Başvuru

Submitted

10.01.2026

Revizyon

Revised

27.02.2026

Kabul

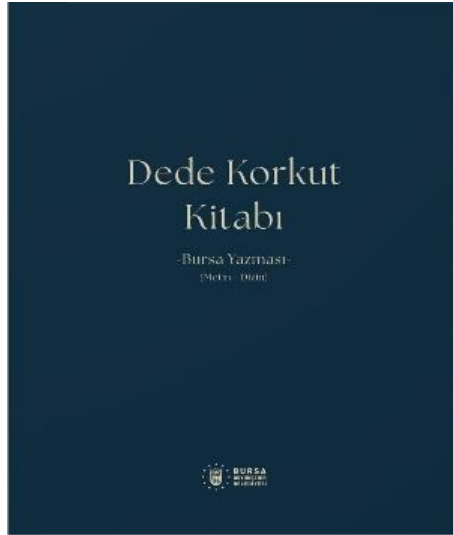
Accepted

05.03.2026

Çevrimiçi Yayın

Published Online

05.05.2026

Türk dilinin en kıymetli eserlerinden biri olan Dede Korkut Kitabı'nın son yıllarda yeni nüshalarının gün yüzüne çıkmaya başlaması ile Türkoloji çalışmalarına yeni bir heyecan gelmiştir. Türk dili, edebiyatı, tarihi ve folklor araştırmaları için eşsiz

bir kaynak olan Dede Korkut Kitabı yeni nüshalar ışığında derinlemesine incelenmelidir. Dede Korkut Kitabı'nın en son bulunan nüshası olan Bursa Yazması, Dede Korkut araştırmalarına ivme kazandırmıştır. Bu yazma 2018 yılında Bursalı antikacı İbrahim Koca tarafından Muradiye Kuran ve El Yazmaları Müzesi'ne bağışlanmıştır (Sertkaya, 2022). 2022 yılında ise Prof. Dr. Ersen Ersoy bu nüshayı bilim dünyasına duyurmuştur. Bursa Büyükşehir Belediyesi yazmanın tıpkıbasımını aynı yıl içinde yayımlamış, ayrıca bu yayını internet üzerinden çevrim içi erişime de sunmuştur. Burada tanıtılacak olan eser ise söz konusu Bursa Yazması'nın Prof. Dr. Ferruh Ağca tarafından yapılan ve yine Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yayımlanan neşridir. Bu tıpkıbasım ve metin neşri Prof. Dr. Osman Fikri Sertkaya danışmanlığında yayımlanmıştır.

Bursa Yazması'nın en kıymetli özellikleri arasında hareketli yazılması ve oldukça tam bir nüsha olması sayılabilir. Hacim olarak 304 sayfalık Dresden Yazması'ndan sonraki en hacimli yazma olan bu nüsha 238 sayfadır. Metnin hareketli oluşu, daha önce bulunan yazmalardaki okunuşu tam tespit edilemeyen veya anlaşılamayan ifadeleri çözmek bakımından bu nüshaya ayrı bir önem kazandırmaktadır. Bursa Yazması, Dede Korkut Kitabı üzerine çalışan araştırmacıların daha önce yaptıkları okuma önerilerinin doğruluğunu teyit etmek için de önemli bir vasıta olmuştur. Örneğin farklı yorumlanmaya elverişli Dresden Yazması'nda, Sertkaya'nın *tarıklığı boşalmak* şeklinde olması gerektiğini tahmin ettiği ifade, Bursa Yazması'ndaki açık hareketli yazım vasıtasıyla tasdik edilebilmiştir (Sertkaya 2025).

Prof. Dr. Ferruh Ağca'nın neşri iki cilt hâlinde yayımlanmıştır. Bu neşirde ilk cilt metnin transkripsiyonlu okuması ve dizinini, ikinci cilt ise Türkiye Türkçesine aktarmasını ihtiva etmektedir. İlk ciltte solda okunan sayfanın orijinal fotoğrafı sağda ise transkripsiyonu bulunmaktadır. Böylece takip edebilmek, düzeltme yapılan yerlerde metne başvurabilmek kolaylaşmaktadır. Ağca, Bursa Yazması'nı Dresden ve Vatikan nüshaları ile karşılaştırmalı olarak incelemiş, diğer nüshalar aracılığıyla Bursa Yazması'nda yaptığı düzeltmeleri dipnotlarda izah etmiştir. Dizin kısmı ise kelimelerin gramatikal ayrımları ve farklı yazımları da gösterilecek şekilde hazırlanmıştır.

Bursa Yazması'nın bulunması sayesinde hareketli olan Dresden Yazması ve hareketli olmasına rağmen oldukça eksik bir nüsha olan Vatikan Yazması'ndaki tartışmalı bazı okumalar çözüme kavuşmuştur. Örneğin Ferruh Ağca'nın neşrinde 102/11'deki *ala uzun sur* ifadesi ile Dresden Yazması'nda daha önce *ala evren sur* olarak okunan ibaredeki *evren* okuması düzeltilmiştir. Ağca'nın bu şekilde Bursa Yazması ışığında düzelttiği önemli ibarelerden biri de 66/3-4'te geçen *kiçi yaşlı aygır* ifadesidir. Dede Korkut literatüründe bugüne dek tam anlaşılammış ifadelerden biri olan bu kısım, Dresden Yazması'nda daha önce *keçi başlu at* olarak okunmuştur. Bursa Yazması sayesinde bu ifade düzeltilebilmiştir. Ferruh Ağca bu okuma tercihini, neden bu yönde düzeltilmesi gerektiğini ayrıca 2025 yılında Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nde gerçekleştirilen Uluslararası Dede Korkut / Korkut Ata Sempozyumu'nda sunduğu tebliğde izah etmiştir.

Bunlara ek olarak söz konusu yayında *Basat* adının hareketli olarak açıkça *Busat*

şeklinde yazıldığına dikkat çekilmiştir. Harekesiz Dresden Yazması üzerine yapılan önceki çalışmalarda *Basat* olarak okunan ismin aslında *Busat* şeklinde olduğunun bu yazma sayesinde anlaşıldığı belirtilmiştir (s. 353, 444. dipnot).

Bursa Yazması kaynaklığında açıklığa kavuşan en tartışmalı ve anlamı muğlak kalmış kısımlardan biri ise Bamsı Beyrek'e ait boyda geçen Bursa Yazması'na göre 86/6-7'deki *tul̄talara girdüğüm, talar eri duharlayı kovduğum yağı yurdu* ibaresidir. Dresden Yazması üzerine yapılan daha önceki çalışmalarda bu ibarenin ilk kısmı; “*tol tolada* “çuval (gibi) dolatarak” (Tekin, 2004, s. 251), *tul tul ere* “(Benim) taraf taraf (saf saf) ere” (Sertkaya, 2020, s. 75), *tul tulara* “yaslı (ve) aciz” (Ata, 2004, s. 34), *tul tulaz* (Tezcan, 2001, s. 88) ve *tul tulada* “uzun zamandır” (Özçelik, 2016a, s. 225; 2016b, s. 673) şekillerinde okunmuş ve anlamlandırılmıştır” (Ağca 2024: 13).

Ferruh Ağca (2024: 14-15, 2025: 185), bu kısmı Anadolu ağızlarında da tanıklanan *dalda/ dulda* biçimleriyle ilişkili olarak *tulta* okumuş ve “zindan” şeklinde anlamlandırmıştır. Bu okuma ve anlam metnin bağlamına oldukça uygundur. Aynı ibarenin ikinci kısmında ise daha önce Dresden Yazması üzerinde yapılan çalışmalarda *tulararı, tulararı, tola deri, tul er eri, tulaz evi, toñuz damı* ve *tulad[a] eri* biçimlerinde okunan kısım, Ferruh Ağca (2024: 16, 2025: 185) tarafından *talar eri* şeklinde okunmuş ve “yağmalayan er” dolayısıyla “düşman askeri” olarak anlamlandırılmıştır. Bu tartışmalı ibarelerin çözümü Bursa Yazması'nın hareketli ve daha açık yazımı ile Ağca'nın dikkatli incelemesi sayesinde mümkün olmuştur.

Ferruh Ağca, Bursa Yazması'nda ilginç hususiyetlerden biri olarak yer yer Doğu Türk yazı dilinin imla özelliklerine rastlandığına dikkat çekmektedir. Örneğin *Tarı* sözcüğündeki /ŋ/ sesinin yalnızca *kef* ile gösterimi yanında *nun* ve *kef* ile yazıldığı örnekler de bu nüshada yer almaktadır. Ağca'ya göre bu durum Dede Korkut hikâyelerinin katmanlarında Doğu Türk yazı dili geleneğinin varlığını da düşündürür ve dip nüshanın bu edebî dille ilişkisine dair bir işaretir (s. 415, dipnot 550). Yazmanın ilgi çekici dil özelliklerinden bir diğeri ise ünlü türemesi. Örneğin *alp* sözcüğünün yanında *alıp* biçimi de sıklıkla metinde tanıklanıyor: *alıp erenler*. Bunun yanında *ilk* sözcüğünün *ilik* biçimine de rastlanmaktadır. Ünlü türemesine bir diğer örnek *Yayıltış haberdür, ogul!* (207/2) ifadesinde görülebilir.

Çalışmada aktarma cildi ile metin cildinin birebir örtüşmediği bazı yerler bulunmaktadır. Örneğin 54/8'de okuma olarak *yeg erenler* tercih edilmiş dipnotta *beg erenler* de olabileceğine dair kayıt düşülmüştür. Buna rağmen okumada *yeg* aktarma cildinde “bey” olarak çevrilmiştir. Bunun dışında metin cildinde *Busat* okunduğu hâlde aktarma cildinde aynı ismin *Basat* şeklinde verildiği de görülmektedir. Çeviride *Basat* biçiminin yer almasının ise bir dikkatsizlikten kaynaklanmadığını, bu biçimin tercih edildiğini söylemek mümkündür. Yazarın metin cildinde akademik bir yöntem izlediği, aktarma cildinde ise daha ziyade genel okuyucunun da anlamasını kolaylaştıracak bir serbest çeviriye tercih ettiği görülmektedir.

Baskı sırasında dizgiden kaynaklanan bazı transkripsiyon ve transliterasyon yanlışlıkları göze çarpmaktadır. Eserin daha sonraki basımlarında düzeltilmesi

amacıyla bunlara birkaç örnekle değinebiliriz: Baştaki elif harfini gösteren işaretle ilgili olarak s. 251 dipnot 292'de 'ryty'n biçimindeki yazım 'ryty'n biçiminde düzeltilmelidir. Ayrıca 3/2de *naşibinden* yazılan sözcükte <ş> harfi <ş> olarak değiştirilmelidir.

2022 yılında Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Yazması'nın bulunduğu haberi geldikten sonra üç yıl merakla beklediğimiz metnin neşri nihayet Prof. Dr. Ferruh Ağca'nın titiz çalışması ile Türkoloji araştırmacılarının istifadesine sunulmuştur. Ağca'nın bu çalışması yanında Bursa Yazması sayesinde açıklığa kavuşan okumalarla ilgili makale ve bildirimler de çok kıymetlidir. Yazarın Bursa Yazması üzerine açıklamalı notları içeren ayrı bir eser ortaya koymasını da ümit ederiz. Sayın Ağca'yı bu yoğun emek ürünü ve değerli neşri için kutluyoruz. Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne ise Türk dili ve edebiyatının bu temel eserini prestij bir baskıyla yayımladığı için teşekkür ederiz.

Kaynakça

- AĞCA, Ferruh (2024). “Dede Korkut Oğuznameleri Hakkında: Bamsı Beyrek Boyuna Ait Bir Soylama Üzerine”. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 41: 7-20.
- AĞCA, Ferruh (2025). *Dede Korkut Kitabı Bursa Yazması I (Metin-Dizin), II (Türkiye Türkçesine Aktarma)*. Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi.
- AĞCA, Ferruh (2025). “Bursa Yazması Bağlamında Dede Korkut Boyları Üzerine Birkaç Düzeltme”. *Uluslararası Dede Korkut / Korkut Ata Sempozyumu, Osmaniye*.
- Bursa Büyükşehir Belediyesi (2022). *Dede Korkut Kitabı Bursa Yazması Tıpkıbasım*. Bursa Kültür Anonim Şirketi.
- ERĞİN, Muharrem (2018). *Dede Korkut Kitabı I-II Giriş – Metin Tıpkıbasım*. Birleştirilmiş ikinci baskı, Ankara: TDK.
- ÖZÇELİK, Sadettin (2022). “2022 Yılı Bahar Müjdesi: Dede Korkut'un Bursa Yazması”. *Türk Dili*, 844: 16-29.
- SERTKAYA, Osman Fikri (2020). *Dede Korkut Kitabı Üzerine Araştırmalar ve İncelemeler*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- SERTKAYA, Osman Fikri (2022). “Dede Korkut Kitabı'nın Bursa Yazmasının “Giriş” Bölümü”. *Dede Korkut Kitabı Bursa Yazması Tıpkıbasım*. Bursa: Bursa Kültür Anonim Şirketi.
- SERTKAYA, Osman Fikri (2025). “Tanıklığı Boşalmak Deyimi Üzerine”. *Dil Araştırmaları*, 36: 1-5.